

PRAZNIK

(Odlomek iz daljšega teksta — Jalovost)

Tone Partljic

Toda na tisti dan je bila prava polomija. Za naju oba pa tudi za druge. Seveda ne na zacetku, ampak zacelo se je malo kasneje, dokler se ni z mojim izpadom zvečer vse zapecatilo.

Ja, na prazniku je najprej teklo vse normalno tako kot ze kakih dvajset let sem: povorka, poslancev govor, nastop gasilcev, nastop pionirjev, potem pa veselica, kranjske klobase, vino, domaca muzika, nekaj pijancev in nekaj potesenih deklet.

Otroci so se zbrali kaka dva kilometra od spominske plosce, v rokah so imeli majhne papiraate zastavice na lesenih palicah. Trije otroci, ki so nesli veliko zastavo z grbom, so bili obleceni v slovenske narodne nose, ki seveda niso bile urezane po njihovi meri. Zadaj so se postavljali v vrsto blescece uniformirani gasilci, njihovi slemi so se lesketali v soncu. Uciteljice so stale ob otrocih in jih mirile ter uravnemale vrste. Dan je bil zelo lep, tega so bili lahko organizatorji veseli. Na cesti se je vedno dvignil oblak prahu, kadar je mimo gasilcev in otrok peljal kak avto, v katerem so bili krajevni funkcionarji, poslanci in delegati, obcinski uslužbenci iz mesta...

Otroci so zadrževali sapo, učiteljice so si tiscale snežno bele robčke na usta in se tako branile bacilov, ki jih je v takem prahu mnogo, oj, mnogo. Gasilci so za vsakim avtom posebej preklinjali, si iztepali prah z uniform in brisali cevlje v travo. Sonce je postajalo vedno bolj hudo in nekaterim učenkam iz nizjih razredov je postalo slabo. Potem so se povorki priključili se lovci in upokojenci, vsak s svojimi prapori. Vrsta je bila prav dolga, ze kakih sto metrov je morala imeti, vendar je zaradi cakanja, prahu in utrujenosti postajala podobna utrujeni vojski. Le tisti otroci spredaj, ki so imeli na sebi narodne nose, so bili se vedno nekam pomembni; to je bila namrec cast. Na soli so imeli te nose ze dobrih deset let; vsako leto pa so jih na ta krajevni praznik oblekli najbolj pridni in zaslužni ucenci. Otroci v teh nosah so bili lahko tako pomembni kot ministranti pri kaki slovesni masi.

Kako sem bil vesel, da mi ni bilo potrebno stati s svojim razredom v povorki, kakor vsa leta do sedaj, ker sem lahko spremljal pesnika gor k odru in slavnostni tribuni. V srediscu vasi na neke vrste dvoriscu med solo, cerkvijo in krajevnim uradom ter gostilno je bilo ze nekaj ljudi. Vsi so bili lepo obleceni. Eni so prihajali iz cerkve, kjer se je ravno koncala druga masa, drugi so stali na pragu gostilne. Vsi so bili lepo obleceni. Le organizatorji povorke, kulturnega sporeda, veselice ... so imeli prave dirke. Kramarji, medenicarji in neki temnopolti ljudje, ki so jim domacini pravili kar cigani, pa so pripravljali svoj vrtljak. Na stantih je bil razpostavljen kic, svete podobice, igracke, ogledala, glavniki, pupe iz polivinila in plasticne mase, ki so ga prodajalci nemarno opravljene vsiljevali otrokom in odraslim. Gor mimo otrok se je pripeljal umazan sladoledar, ki pa se ves pomemben ni hotel ustaviti ob povorki, kjer so otroci zavijali oci od pozelenja in vrocine. Sladoledar se je peljal gor v sredisce, da bi imel zagotovljen bolj ugoden prostor, kjer bojo potem se z vecjo silo navalili k njemu. Midva sva spila do tedaj le pivo, ki sicer ni bilo prevec hladno, pa vendar sva bila na boljsem od tistih v povorki. Učiteljica v pikcasti bluzi je vsa nervozno tekala od tribune do odra, od cerkve do krajevnega urada, zbirala otroke, ki bojo nastopali.

— Ste pripravljeni? je svetlo pogledala pesnika. Bila je drobna in majhna zivalca. Moza je imela pri vojakihi, zal, pa ni bilo znakov, da ga misli varati. Zenske, ki so bile nevoscljive njenemu otroskemu videzu, so pravile, da je kot zamasek, a v resnici je bila hudicek.

— Seveda sem pripravljen.

— Najprej boste povedali ti dve borbeni pesmi, potem pa svojo, kakor smo dogovorjeni, je cebljala. Saj je vasa tudi taka, ne?

— Je, seveda je, je se rekel pesnik, a tedaj sva se morala umakniti crni limuzini, ki se je prizibala k tribuni. Pripeljal se je poslanec. Organizatorji so zaceli poskakovati. Takoj so ga povabili na konjak in tursko kavo, kajti slisali so, da poslanci radi pijejo tursko kavo. Opazil sem, kako me vsi prijazneje pozdravljajo, ker sem bil s pesnikom. Vedeli so, da bo deklamiral, da bo dobil placane prevozne stroške, da je iz mesta. Delezen sem bil slave,

ker ga poznam. Vedeli so tudi, da je iz nasih krajev, da je izsel iz teh bregac, da pa je sedaj ze nekaj dosegel na svetu, saj je bil ze enkrat na televiziji.

Ravno so mislili zaceti povorko, ko je zacel meznar neusmiljeno zvoniti z dvema zvonoma. Sedaj povorka ni mogla kreniti, saj bi bila podobna procesiji. Tudi zupnik je sel tedaj cez to veliko dvorisce; kot crni duh je hitel v zupnisce; Ijudje so ga pozdravljali s hvaljen bodi Jezus. Tudi ni nihce vedel, temu meznar zdaj zvoni, saj se ni bilo poldne. Potem so zaceli na kvadrat med cerkvijo, uradom, gostilno in solo prihajati prapori, zastave, otroci, uciteljice, gasilci, upokoijenci, lovci... Na lesen oder so stopili Ijudje, ki so bili lepo obleceni in obriti. Za njimi je bila plosca padlim na steni krajevnega urada. Seveda so bili sami moski. Toda medtem se je oglasila godba na pihala in vsi smo stali mirno in pomembno, cetudi iz glasbil se ni prihajala himna. Cinele so tolkle in zrak se je lomil. Trobente so ga pomagale lomiti in cule so se dalec naokoli. Starec, ki je menda ze cutil, kako tezko hodi pes, se je s palico pocasi premikal po prasni cesti.

Cutil je menda, da mora biti poleg, mora videti, kako Ijudje danes praznujejo, saj je imel v svojih zapiskih opisane take slavnostne prireditve ze v stari Jugoslaviji, med vojno in zdaj v novi drzavi. Vedno so se tu stepli narodnjaki in potujcenci, sedaj pa tega ni bilo vec. Vsi so govorili in peli v domaci besedi. Tako je lahko vesel ugotovil, da gre svet naprej. Res so bili govori vedno drugacni, zunanji videz, povorke, prapori in podobno pa je ostalo enako. Tudi veselice in obljuje govornikov. Starcu je uhajala sapa, vendar je ves poten lezel proti cerkvi. Saj je ze premisljal, da bi ne sel, pa si je premislil zadnji cas, saj sva morda tudi midva s pesnikom zbudila radovednost v njem, ali pa sem le narobe sklepal.

Toda prijatelj me je prav tedaj dregnil s komolcem in med zvoki te plocevinaste glasbe govoril.

— Se povedal ti nisem, da mi najbrz ravno tile, ki stojijo zdaj gori na tej tribuni pred plosco z imeni zrtev, niso dovolili, da bi prebral tisto pesem, ki sem ti jo nekoc pokazal v gostilni. Tisto — Doma na obisku. Zdela se jim je nevarna. Toda zdaj jih poglej, kako pomembno stojijo ti funkcionarji, poslanci, predstavniki delavcev ... Ponosno stojijo pred plosco, kakor da imajo oni zasluge, da so lahko tile, ki so napisani, padli... .

— Ja, sem mu odsepetal.

— Kdo jih je postavil tja gor, povej? Zakaj nasi funkcionarji nikdar ne stoje spodaj na tleh med delavci, med kmeti, temu se ponosno razkazujejo na tribuni, temu se dvigajo po stopnicah na neko prekleto tribuno? Jih je sram stati med nami, mar zanje ni vec dobra ta slovenska zemlja, marvec le pooblane deske? Kdo jih je imenoval za cenzorje, da so prepovedali recitirati mojo pesem Doma na obisku, da ne smem govoriti v jeziku teh, ki me poslušajo? Kateri bog jih je blagoslovil, da so nekaj drugega, da bojo prav oni polozili vence na grob padlih? Ravno ti, ki so padli, so pripomogli, da se danes ti lahko vozijo z limuzinami, da so lahko tako pomembni. O tem, o tem bi moral povedati zdaj pesem, o tem. Pusti

me samega, bom nekaj stuhtal, da jim bom zakuhal, ko so tako pomembni. Pesnik je odsel stran.

Ne bi rekel, da sem se bal, kaj bo storil, samo malo me je trio. Tedaj so medeninasti instrument utihnili. Otroci so mahali z zastavicami. Neki mozakar, domacin, je pozdravil goste, mi pa smo jim ploskali, kot se spodobi. Potem je dal besedo poslancu, kakor je rekel. Ta je imel nekaj listov nadrobno napisanega govora. Zacel je govoriti.

Kot vsako leto je tudi to odpovedala prav v tem casu ozvocitev. Ko je stopil govornik k mikrofonu, je v njem nekaj presunljivo zacvililo, da so si občutljive uciteljice zatisnile usesa, moski so se nasmehnili, elektrikar pa je klel aparature, zvocnik, mikrofoni in se svojo mater, ki ni nicesar zakrivila. Potem so cviljenje nekako utisali in zadusili, potem se je cul glas govornika, zdaj pretirano glasen, zdaj pretih. Vendar so ljudje razumeli besede, ki so jih potrdile, da je tudi ta govornik zacel z zgodovino, s tem, kako je bilo zanic v stari drzavi, kaksni heroji so bili nasi ljudje med vojno in kako je zdaj drugace in kake uspehe smo dosegli v teh dvajsetih letih. Potem je se govoril o nalogah, ki nas cakajo, oziroma napovedal, da bo govoril tudi se o tem. Zato so zaceli brez občutka krivde odhajati k stantom, moski v gostilno, otroci k sladoledarju ... Ostali so le tisti, ki so po svoji dolznosti morali ostati, torej pridni ucenci, ucitelji, gasilci, lovci, upokojenci...

Tudi jaz sem odsel stran od tribune, saj sem podobne govore poznal ze skoraj na pamet.

Pesnika nisem videl, videl pa sem starca, ki se je pocasi vlekel po prasni cesti. Bil je slab, a si ni hotel priznati. Morda se mu je le zdelo, da cuje glasove godbe na pihala. Lil mu je pot po obrazu, ko je stopil med prve hise. Zelel je najti senco ali popiti kaj hladnega. Povabil sem ga na kozarec mrzlega vina. Toda bilo je mlacno.

— Joj, kolikokrat sem ze bil na takih slavjih. A zdaj se mi noge ze vlacijo. Ne bom vec dolgo, gospod ucitelj, ne bom. Vedno je igrala pleh muzika in vedno se je kak govornik znojil in vedno je bilo veliko ljudi, ki ga niso poslusali, se manj, ki bi mu bili verjeli. Danes sem prise!, da bi cul, kaj danes pravijo, in da bi slisal tistega vasega pesnika.

— Ne vem, kje je, sem se edino lahko dogovoril.

— Kje je vas prijatelj? me je tedaj vsa nervozna pocukala za rokav tista drobna uciteljica, ki je skrbela za program. Cez nekaj minut bo nastopil.

— Saj bo takoj tu, pripravlja se, sem ji rekel, s starcem pa sva sla proti tribuni. Nihece ga vec skorajda ni poznal. Njegovi vrstniki so ze pomrli. Generacija za njim je bila ze drugacna. Nekaj jih je bilo sicer tu, a ne veliko. Tisti, ki so imeli ob podjetju svoje nove hise, niso vec hodili na take praznike, raje so se peljali kam drugam na piknik. Da, piknik, tudi ta pojem so ze poznali. Tu so bili predvsem kmetje in tisti, ki so po svoji dolznosti morali biti. To so seveda tudi ucitelji (to spada k sluzbi),

gasilci, lovci, upokojenci, otroci, sorodniki padlih, povabljeni gostje... Na tribuni pa so stali odborniki in razni funkcionarji iz vasi.

Poslancu pa so ljudje vseeno ploskali, saj je vendar koncal, pa tudi spodobi se. Sicer pa so najbolj ploskali otroci in se medtem dregali pod rebra. Potem je stopila na oder rosna in drobna uciteljica in napovedala pevski zbor, ki da bo zapel pionirsko himno.

Medtem je prisel k meni pesnik in mi stisnil roko, potem je odsel na oder. Dolgo je trajalo, da so se otroci nagnetli na odru, ucitelj glasbe je dal ton in otroci so zapeli dve pesmi, potem se pet minut gnetli z odra, mi smo ploskali, potem pa je pikcasta bluza napovedala zborna recitacijo. Spet se je zbralo nekaj otrok, ki so povedali, da »sovrag nas strl ne bo nikdar«. Potem je nezni glas napovedal, da se bo predstavil pesnik, rojak in nase gore list. Recitiral bo dve partizanski pesmi in eno svojo. Ne vem zakaj, toda srce mi je zacelo biti hitreje.

Pesnik je stopil na oder, sel dva koraka po novih deskah in z glasnim in smiselnim glasom povedal obe pesmi. Ljudje so prisluhnili, saj jim je bila govorica tuja, gosposka. To na odru, to ni bil nekdo od njihovih otrok, zaradi katerih so se tudi zbrali tu, to je bil nekdo tretji, od zunaj. Oprezno so ga seveda opazovali.

Zelo sem bil radoveden, kaj bo pesnik svojega povedal. Je res stuhtal zdaj na hitro nekaj novega? Je imel morda to ze pripravljeno? Bo na jezo povedal tisto pesem o obisku na domaciji, ki zdaj propada? Kaj bojo rekli drugi? Njegovi deklamaciji so medtem ze ploskali, tudi tisti na tribuni so prikimali, ces, ta pa zna. Potem je zacel pripovedovati svojo pesem, besedo za besedo je metal iz sebe. Vsi so napeli usesa. Se starec.

PESEM PADLEGA PARTIZANA

Brat, ne prihajaj na grob,
saj me ze zdavnaj ni vec med mrtvimi
in zdaj sem ze odsanjal
svoj lep sen
o tebi, brat.

Takrat si govoril:
proletariat, pravica ...

Locila sva se.

Ti si sel ziv od tod —
in ponosen si name,
kadar se vozis v crnem mercedesu,
brat.

Takrat nisem vedel, je mar pesnik to skoval tisti dan, morda sproti, morda se je samo premislil pa namesto kake druge pesmi povedal to. Ko je koncal, je bilo nekaj trenutkov vse tiho, potem se je oglasilo ploskanje, ki se ni v nicemer na videz razlikovalo od ploskanja pevskemu zboru. Ljudje so bili malo preseneceni, ker niso razumeli, ker niso culi besed kakor domovina, tovarisi, sovrag preklet, talci. .. no, saj so culi proletariat in pravica. . . Ploskali so, ker se tako spodobi. Preklete dobro pa so razumeli pesem tisti na tribuni in niso kaj veliko ploskali, razen predsednika upokojencev, ki je bil naglusen, in nekega mladince. Roke so jim usahnile, cela so bila mrka. Streha crnega mercedesa pa se je svetila v soncu. Pesnik je stopil z odra in stopil k meni. Zacutil sem, da to ni prevec dobro zame, toda pesnika sem imel rad, posebno se tedaj. Toda vneta uciteljica je ze napovedovala naslednjo tocko, potem je pel pevski zbor ucencev in gledalci niso opazili, da bi bilo kaj narobe. Skozi glave nekdanjih borcev pa so se najbrz podile v vrocem zraku tudi take misli:

— Kaj pa hoce ta mladenic? Kaj mi je ocital? Da sem se pripeljal semkaj z obcinskim mercedesom, saj se je tudi on pripeljal s svojim avtom. Ce bi bil starejsi, ce bi se boril, kot smo se mi, bi se tudi on lahko vozil v mercedesu. Vraga, kaj pa je sploh avto ... A, tako pravi, da sem nekoc govoril proletariat, pravica, danes pa da se samo vozim. Toda nesmiselno bi bilo se danes to kricati. Mogoce smo se res malo odtujili delavcem. Sem mar jaz kriv, da nisem padel. Saj vcasih mi je pri moji dusi kar zal, da stojim pred temi ploskami. Res, oni so padli. Resil sem se, ko so krogle zvizgale mimo mojih uses, vem, da sem tekkel, tekkel, samo tekkel, da sem zelel doseci le gozd, le gozd, poleg mene je padel mitraljezec, mar bi moral pasti se jaz. Naj zaradi tega ne jem mesa, naj razbijem crni mercedes, naj hodim pes ...

Toda drugi niso premisljali, kaj je hotel pesnik, ki se je rodil zadnje leto vojne. Zacutili so, da jim je storil krivico, posebno domaci veljaki so bili hudi ko hudic. Prej so videli, kako so se jim domaci ljudje prijazno umikali, ko so se pripeljali, kako so jih pozdravljali, nekateri so bili prav ponosni gori na tribuni. Zdaj pa ti pride tak nepridiprav in nekaj nerga. Cakaj, ticek, cakaj, se bomo ze potem zmenili s tabo. Figo bos dobil, ne pa potne stroške in dnevnicu. In povedali ti bomo, kar ti gre...

Pesnik pa je bil videti prazen, malodusen in zalosten. Hotel je tu na odru povedati svojim ljudem nekaj o zemlji, o kmetih, ki so osamljeni in zalostni, o poljih in osatu na drzavnih njivah; pa se je tu zdaj nekaj »sel«, prebral oziroma povedal je neko »revolucionarno« pesem tem na tribuni, ki so mu onemogocili, da bi povedal kako pesem o zemlji, ker so tako ozki in tako togi v svojih mislih, oj, tako togi. Ploskali so mu, ko je recitiral po narocilu enako kakor tedaj, ko je recitiral po srcu. Ostal je tujec, gledajo ga z nezaupanjem, to je bilo dobro ali pametno ali neumno, toda starec je te reci ze slabo slisal, ce mu jih nisi posebej glasno govoril na uho. Vse je kazalo, da pa je bilo starcu slabo, vroce, da ga je peklo, da je komaj stal na nogah. Vedel sem, da ga moram cimprej odpeljati na

kozarec vina in potem domov. Ko je pevski zbor odpel se zadnji dve pesmi, so se ljudje zaceli razhajati. Zaceli so barantati za svete podobe pri kramarjih, na vrtiljaku so vključili gramofon, otroci so se vrteli, tako da jim je bil cerkveni zvonik cisto pod nosom, funkcionarji so sli proti krajevnemu uradu, kjer so imeli kosilo in godmjali ter sprasevali, kdo je povabil tega studenta ali kaj ze je iz prestolnice, kdo mu bo placal potne stroške, kaj bi naredili z njim. Nekateri bi ga kar predali milici, ker je zalil po njihovem padle, zive, zalil naso stvar ...

Ko so sli mimo nas treh, je eden vrgel pesniku:

— Nismo vas klicali, mladenic, in lepo izginite! Bi nam radi solili pamet. Ce pa bi radi delali svoje studentovske revolucije, jih delajte v prestolnici, ne pri nas na vasi. Tu se nismo pokvarjeni. Vi nimate tu vec kaj iskati, saj ste se pomescanili. O tem sramotenju nase revolucije se bomo pa se pomenili.

— No, no, saj ni tako hudo, se je izmotaval pesnik, meni pa je rekel, glej, zdaj pa govorijo, da sem revolucijo zalil. Sel sem za njim. Tedaj mi je namignil neki znanec. Pustil sem pesnika in starca. On mi je povedal, da je najbolje, ce pesnik takoj izgine. S starcem smo sli k stantu in izpili smo vino. Ljudje pa so se ze zabavali. Kupovali so svete podobice, barantali so in gramofon je pel, ljubim, ljubim vse noci tvoje ustne...

S starcem smo hodili domov celo vecnost. Bil je mracen. Pripovedoval je o minulih casih. Trdil je, da se danes ljudje manj zanimajo za politiko, kajti vcasih so si na takih zborovanjih skocili v lase nemcurji in narodnjaki, klerikalci in socialisti... Danes pa samo ploskamo in opazujemo. Mnogi so ostali celo doma, ker jih vse to vec ne zanima. Starcu so moci pojemale in doma sva ga polozila v posteljo. Ko je zaprl utrujene oci, je bil lep in spokojen, kot da ni slo nikdar mimo njega trpljenje, kot da ve, kaj je zadnja skrivnost.

Potem sva sla med bregace po kolovozu in zopet sedla na ozaro na nekdanji pesnikovi domaciji. Dan se je ravno prevesil v popoldan, sonce je bilo razposajeno in je grelo ko krusna pec.

— Rad bi napisal kaj o tem popoldanskem mini, ko greje sonce, neke se gnetejo ljudje, starci spijo. .. Neki red, neki mir cutim. Pa kaj, ko mi ga takoj prezene jeza, nemir, groznja, trepetanje...

Danes sem se slabo odrezal, ljudem sem ostal tuj, no, malo sem le razjezil tiste, ki so povabljeni tako ponosno stali pred plosco padlim. Mimo naju je prisel moski, ki je bil ze nekoliko pijan. Spoznala sva moza kravarice, ki je zivela v tej hisi. Zdaj sva sele videla, da je to tisti moski, ki so ga v gostilni zafirkavali, da mu je zena rodila Italijanka.

— Kaj se pa vidva kotata po nasi travi, saj vidita, da se nismo kosili, se je oglasil pijano pomembno.

In res, medtem ko so kmetje na svojih zaplatah ze pospravili seno ali pa je bilo pospravljeno v lepe plaste, je bila na drzavnem se vsa trava.

— Saj nic ne kosite, trava propada, se je oglasil pesnik. Tedaj ga je moski spoznal in se je zacel kislo smejati.

— Saj sploh ni moja ta trava, samo posalil sem se. Hotel sem videti, kako bi bilo, ce bi se sel gospodarja. Saj jaz nisem noben gospodar, pezdec sem, da vesta, ki mu je zena nasadila rogove. Bolan sem, tuberan sem, sploh nisem za ta svet. Jaz kozlam kri. Zdaj smo se gori v gostilni stavili, da bom pretepel zeno. Pravijo mi, da je ne upam premlatiti, da bom se otroka varoval. Pravijo, da sem kravaricin hlapec. Tako me pa ne bojo zafirkavali, madona bog; zdaj grem domov, pa jo bom premlatil s kolom, na katerem se mora poznati se malo krvi, da bojo verjeli, da sem jo res premlatil, babo. Pa saj si zasluži, le zdaj je se nisem mogel, ker se je komaj izlizala po porodu. Zdaj pa je ze boljša in pokazal ji bom, kaj je to, ce nastavi makaronarju, mater ji bozjo. Bilo je videti, da bo moski zajokal, saj je bil pravzaprav pijan ko cep.

— Nikar, kaj bi jo topli zaradi tistih surovezev. Saj je to samo vasa in zenina zadeva, ne pa njihova. Vi ga boste redili, ne oni.

— Pojdita, fanta, dol z mano. Pijmo malo smarnice, napijmo se, pa pozabimo na ta prekleti svet.

Spustila sva se dol pred hiso. Zena je ravno obesala plenice in bila je objokana.

— Izgini v hiso, kurba, da te ne vidita ta dva gospoda. Nisi samo izdala mene in najinih otrok, izdala si vse Slovence, ves, seveda ti nic ne ves . . . Ti nic ne mislis, ker si baba. Samo podrzala si tistemu makaronarju. Saj ti hudici se lovci niso, saj ne ustrelijo niti fazana, kvecjemu koga obstrelijo. In ti, ti gres in . . . izgini, da ti ne razbijem gobca . . .

Zenska je posmrknila in izginila v hiso, moski pa naju je prosil, naj sedeva in pocakava, da prinese pijaco.

— Si videl, sem zacel govoriti, da bi pac nekaj rekel, kako je imel starec prav. Tudi ta je prijazen z nama, ceravno ga razzira crv jeze, prijazen je, naju vabi, ker sva zanj gospoda. Tudi drugi cenijo ljudi po tem, kak položaj imajo. Zanj je ucitelj — gospod. Kakor so nekoc cenili tovarnarje, veleposestnike, tiste, ki so imeli gostilne in trgovine . . . kakor smo nekoc cenili kapital, tako zdaj cenimo položaje. Ce se pripelje v gorice kak funkcionar, mu ze kazemo drug obraz. Danes ne cenimo toliko po denarju, ampak po položaju. Kako so tebe gleddli, vsi so se ti prilizovali. Sedaj pa si se zameril tistim tovarisem, se name bo padla senca. Sedaj je z nama prijazen samo se tak siromak, ki ne ve nicesar o tem.

Takoj zatem se je vrnil moski, ki je moral ze v kleti cukniti nekaj zganja, saj mu je iz ust uhajala drugacna sapa kot prej. Nalil nama je smarnice in silil. Pesnik se je branil, saj je bil z avtom, nazadnje sva oba pila, le da jaz vec.

— Prekleta ta psica, da se je specala ravno z Italijanom. Saj jo razumem, da je potrebna, ce sem jaz slab in bolan, saj je res, da kozlam kri. Toda, da nima nic casti in da takemu makaronarju . . .

Moski je spet pil in zacel se je skoraj emeriti, midva nisva vedela, kaj storiti. Toda njega se je ze loteval gnev.

— Kaj sem jaz kriv, da sem bolan! Saj si nisem sam vsadil tuberkuloze, saj ne kozlam rad krvi. Saj sem se zdravil, pa so me poslali domov, da naj doma pocivam. In zdaj me vsi zajebavajo. Saj bi jo moral premlatiti, hudica. Ni mogla vzdržati, ker sem bil tri mesece v zdraviliscu. Kaj bi sele bilo, ce bi umrl. Jaz bi si mislil, da je vsega konec zame in za mojo družino. Vraga, ona bi si nasla drugega in vse bi slo po starem naprej ..

Vzel je kol in midva sva ga skusala ustaviti.

— Pustita me, vidva gospoda, jaz se moram zdivjati, moram nekoga premlatiti.

Toda ni zavil v hiso, kakor sva se bala, marvec v hlev, od kodeFsva kmalu zacula tope udarce in rozljanje verig in zasopljeno bolnikovo preklinjanje. Sla sva do vrat hleva in zagledala kravici ob jasliah.

Moski ju je tepel s kolom, usta so se mu penila. Kravi sta se prestopali, umikali, pogledovali z zacudenimi ocmi, on pa ju je tolkel s kolom po hrbtu in nogah, po gobcu in vratu. Ko je prvic brizgnila kri, je zatulil in tolkel kot obseden. Potem je nenadoma pustil kravi, ki se jima je iz gobca vlekla krvava slina in planil ven ves znojen. Mislila sva, da bo zdaj planil v hiso, da bo v tem navalu togote, tem pozivinjenem orgazmu, ki je bil ze nenormalen, pretepel zeno, jo stolkel do krvi... Toda ne, moski je stekel po hribu navzdol do drzavnih hlevov, kjer je bilo privezanih kakih petdeset krav in bikov. Ves se je tresel in kmalu je tam nadaljeval svoj obupni obred; zena pa je planila iz hise in tulila.

— Sedaj bo tepel drzavno zivino, prekleti norec, krave bojo spet vse marogaste in krvave. Kaj mi bo rekel delovodja, saj me bojo odpustili, nagnali iz hise, pa bomo na cesti brez kruha, brez strehe; saj je nor. Saj nisem jaz kriva, saj nisem vedela, kaj hoce oni od mene, ko me je prijel tam za kopico. Zakaj zdaj tepe krave, saj krave niso nic krive, madona bog. Pa naj ubije mene in vse otroke, saj to ni vec zivljenje, to je norija, to je kriz v teh bregacah, najbolje, da bi posten clovek poginil, preden pride sploh na svet. Zdaj bo do krvi stolkel krave!

Krave so se trgale, mukale, tolkle s parklji po tleh, teleta so mukala, bik se je odtrgal in zbezal v sadovnjak; tedaj se je vendar od nekod vzel hlevar in z vilami po glavi udaril podivjanega moza. Ta je padel ko vreca in vlila se mu je kri.

— Joj, hlevar ga bo ubil, ljubi bog! se je drla zenska.

Stekla sva k moskemu. Pesnik mu je obvezal glavo, ga polozil v avto in mi rekel:

— Odpeljal bom tega do zdravstvenega doma. Ne vem, kdaj se bova spet videla. In povej mi, je mar tu vse zakleto. Vse narobe. In tu je bila nekoc nasa domacija. Saj bo vzel te gorice hudic, ce bo slo tako naprej. Ranjenec je hropel, on pa je pognal avto, da se je mucil gor v hrib, potem je potegnil po gramozu in zacel puscati za seboj oblake prahu. Na zadnjem sedezu je lezal pijani bolnik, kri mu je tekla skozi obvezo in hropel je.

Doma so stali na pragu zena in otroci in se neusmiljeno drli. Hlevarja je stiskalo pri dusi, ce ga ni morda ubil. Bik se je pasel v sadovnjaku, obema

kravama se je se vedno vlekla krvava slina od gobca do stelje; tudi mukali sta v zalostnih sunkih. Zdelo se mi je, da kravi joceta.

Bil sem razbican in zalosten. 2e ves dan nisem bil z zeno in hčerko, taval sem okoli v nekem svetu, za katerega nenadoma nisem več vedel, je resnicen ali ne. Vse to: pesnik, starec, nenaden pesnikov nastop, bolnik, pretepeni kravi, bikic, ki se je odtrgal, obvezana krvava glava, zenska in otroci. .. Mar je to se resnicen svet, niso le cudne strasne sanje. Toda ne, vse je bilo res tu, to niso bili prividi, vse to je bilo tu pred mano kot na velikanski zuljavi dlani. Odtrgal sem se z dvorisca in se povzpел na hrib. Bilo je ze pozno popoldne. Sel sem nazaj gor v vas, nisem se zavil domov. Otroci so me pozdravljali z vecnim zdravo in jaz sem jim odsotno odzdravljaj. Poleg tega sem cutil, da sploh nisem vec trezen. Jasen dan se je upognil v pricakovanju vecera. V vasi so bili se otroci, zunaj so pili ljudje in plesali, tam so igrali muzikanti, ljudje so plesali, na robu gozda pa je kmetijski tehnik nagovarjal tipkarico iz podjetja, naj gre z njim globlje v gozd in naj ustreze njemu in sebi. Cez nekaj minut sta se res zavlekla med bukve.

Vabili so me k mizam, pozdravljali so me, ponujali pijaco. Zdelo se mi je, da je neki otrok dejal: Jezus, tovaris pa so pijani. . . Kupil sem si liter vina, cetudi mi vino ni nikdar disalo — prej pivo ali konjak, odsel stran od ljudi in pil pocasi, pogovarjal sem se sam s seboj. Poskusal sem na glas ponoviti pesnikovo pesem, potem se mi je zdelo, da se bom ravno razjokal. . . Vse se mi je zazdelo tako zalostno, saj sem bil okajen, ko sem pomislil na svoje nacрте, na studij, knjige, prijatelje, ki sem jih zgubil, ki sem jih pozabil in oni mene . . . Hudicevo sem se moral smiliti sam sebi, ko sem sedel na nekem parobku z vinom v roki, nikomur nisem mogel nazdraviti, mogoce samo svojemu zgubljenemu zivljenju . .

Ko sem spil, mi je sinila v glavo prekleta misel, tisti trenutek se mi je zazdela odresilna, pomembna, usodna, ni mi sla vec iz glave. Zdelo se mi je, da vem, zakaj nisem mogel studirati v prestolnici, ker sem moral zaradi siromascine in stipendije v sluzbo. . . na nekoga sem moral izbljuvati svojo jezo. 2al se nisem odlocil modro, a kaj vem, kako se je sploh naprej dogajalo...

Sel sem proti krajevnemu uradu, kjer mi je nekdo placal dvojni konjak; seveda ga nisem vec poznal. Odprl sem vrata, vse se mi je vrtelo pred ocmi: poslanec, voditelji podjetja, predsedniki organizacij, odborniki. .

— Kdo vas je postavil za cenzorja, zakaj se vozite v crnih mercedesih, pesnik je imel prav, zakaj silite na tribune, ne pa med ljudi. Vi mislite, da vas morajo ljudje spostovati ze zaradi tega, ker ste na polozaju, cetudi sploh ne veste, kaj je v ljudeh . . . jaz pa se poserjem na polozaje, mene zanima clovek, poserjem se na vse skupaj, vi predsedniki, odborniki. . .

Ko so me potisnili skozi vrata, nisem nic vec cutil, baje sem se kar naprej krical, se vse hujse reci, to sem zvedel kasneje . . . Iz ust mi je le teklo nazaj vino, komaj bi lahko sodil, da sem bruhal. , . Nic vec nisem vedel zase . . .

Spominjam se se samo, da je nekdo seal po meni, da sem vstajal in padal, oj, padal.

Ljudje so pravili; O, hudica, to pa je nas učitelj, moramo ga spraviti domov. Kako so me spravili domov, ne vem ... zbudil sem se sele naslednje jutro.

Politični delavci na krajevnem uradu pa so si bili edini v tem, da je treba obvestiti milico, da je treba takega učitelja trdo prijeti in kaznovati. . .